

cho nastalo po velkém rozdělení cibule — a Ferdinand Schmuh zvolal: „Prosím pěkně, panstvo, račte!“ přehodil si jeden konec šály přes levé rameno, jako to dělávají lyžaři před odjezdem — a to byl signál.

Všichni se jali loupat cibuli. Sedm slupek se přičítá cibuli. Dámy a pánové obnažovali cibuli kuchyňskými noži. Odebrali cibulím první, třetí, blondatou, zlatožlutou, rezavě hnědou, anebo lépe: cibulově zbarvenou slupku, loupali dál, až byla cibule sklovitá, zelená, bělavá, lepkavě vlhká, až páchla, cibulí páchla, a pak krájeli, tak jak se krájí cibule, krájeli šikovně či nešikovně na kuchyňských prkénkách, která měla profil prasátka či ryby, krájeli tím či oním směrem, až štáva střikala a odevzdávala se vzduchu nad cibulí — starší pánové, kteří nedovedli zacházet s kuchyňským nožem, museli být opatrní, aby se neřízli do prstu; někteří se však přece řízli a nezpозorovali to —, zato dámy byly šikovnější, ne všechny, ale alespoň ty dámy, které musely doma dělat hospodyní, které věděly, jak se krájí cibule, třeba pod pečené brambory nebo na játra s jablky a kolečky cibule; jenže ve Schmuhově Cibulovém sklípku nebylo ani to ani ono, nic tu nebylo k jídlu, a kdo chtěl něco jíst, musel si jít jinam, k „Fischlovi“ a ne do Cibulového sklípku, protože tady se jediné krájela cibule. A proč? Protože se ten sklep tak jmenoval a byl něco zvláštní ho, protože cibule, nakrájená cibule, když se do ní pořádně podíváte... ne, Schmuhovi hosté už nic neviděli, nebo aspoň někteří už nic neviděli, oči jim přetékal, ne proto, že by srdce byla bývala tak plná; neboť není řečeno, že při plném srdci musí hned přetékat oči, někteří lidé to vůbec nikdy nesvedou, zvlášť v posledním či právě uplynulých desetiletích, proto bude jednou později naše století nazváno stoletím bez slz, přes všecko to utrpení všude kolem — a právě z tohoto bezslzného důvodu chodili lidé, kteří si to mohli dovolit, ke Schmuhovi do Cibulového sklípku, nechali si od pána domu naservírovat prkénka — prase nebo rybu —, kuchyňský nůž za osmdesát feniků a prachobyčejnou polně-zahradně-kuchyňskou cibuli za dvanáct marek, krájeli ji na drobno a ještě drobněji, až to štáva dokázala, co dokázala? Dokázala udělat to, co nedoká-

zal udělat svět a utrpení tohoto světa: kulatou lidskou slzu. Zde se plakalo. Zde se konečně zase jednou plakalo. Uprímně plakalo, bez zábran plakalo, volně plakalo. Zde to proudilo a odplavovalo. Zde přicházel déšť. Zde padala rosa. Stavidla napadají Oskara, když se otvírají. Průtržené přehrady při járních povodních. Jakpak se jen jmenuje ta řeka, co každý rok vystupuje ze břehů a vládá proti tomu nic nedělá? A po té přírodní události za dvanáct marek osmdesát promlouvá člověk, který se vyplakal. Váhavě ještě, v údivu nad vlastní nahou řečí oddávali se hosté Cibulového sklípku po cibulovém požítku svým sousedům na nepohodlných, pytlouvinou potažených bednách, nechali se vyptávat, obracet, jako se kabát obrací naruby. Avšak Oskar, který spolu s Kleppem a Schollem bez slz seděl pod ráboby kurníkovým žebříkem, chce zůstat diskrétní, ze všech těch zjevení, sebeobvinění, zpovědí, odhalování a vyznání chce vyprávět jen příběh slečny Piochové, která pořád znovu ztrácela svého pana Vollmera, pročej její srdce zkamenělo a oči pozbyly slzí a ona stále znovu musela vyhledávat Schmuhův draháj Cibulový sklep.

Potkali jsme se, říkala slečna Piochová, když se vyplakala, v tramvaji. Vracela jsem se z obchodu — vlastní a vede znamenité knihkupectví — tramvaj byla nabitá a Willy — to je pan Vollmer — mi prudce dupl na pravou nohu. Nemohla jsem stát, a mlouvali jsme jeden druhého na první pohled. Protože jsem nemohla ani jít, nabídl mi rámě, doprovodil, či lépe řečeno donesl mě domů a od toho dne s láskou pečoval o onen nehet na palci mé pravé nohy, který se pod jeho slápnutím modročerně zbarvil. Avšak ani jinak nešetřil svou láskou, dokud se nehet od pravého palce neoddětil a nic už nestálo v cestě růstu nového nehtu. Od toho dne, kdy suchý nehet odpadl, ochladla i jeho láska. Oba jsme trpěli tou zrádou. Tu Willy, který ke mně stále Inul, a taky proto, že jsme oba měli tolik společného, učinil ten stručný návrh: dovol mi, abych ti dupl na levý palec, aby jeho nehet do modra zčervenal a pak do černa zmodral. Svou lásku jsem a on to udělal. Okamžitě jsem zase naplno pocítila jeho lásku a požívala jsem jí až do té chvíle, než levý nehet na levém palci odpadl jako zvadlý list;

na gymnastické úrovni stále ještě zvládne výmyk, nebo někdy dokonce i toč ze vzporu.

Když pak ale vaše Maruška mnohem později fotografovala taky mě, i když bohužel jen párkrát, nikdy se při tom nechovala nápadně. Vždycky se držela stranou, byla hubená jako nit a působila nějak ztraceně. Vypadala osamělá, ne přímo smutná, to by bylo v podstatě pochopitelné, spíš jakoby nepřítomná. „Prostě jsem tu zbyla,“ říkala mi, když mého papá, mamičku a mě doprovázela na německo-francouzské lidové slavnosti venku v Tegelu, kde jsme na kolotoči vysoko pověšili... Ach, to bylo krásné, jak jsme...

Přesně, Nano! Protože to samé říkala o mém Agfa Boxu, který navenek vypadal opotřebený a měl otloučené rohy: „Ze všeho, co jsme kdy s mým Hansem měli, zbyl jenom tenhle aparát, proto na něm tak visím.“

Když jsme se zeptali: „Z čeho jsi, Maruško, zbyla ty?“, začala mluvit o válce.

Ale ne o tom, co ve válce zažil a dělal její Hans, jenom o tom, co bylo důležité pro ni. „Můj Hans,“ říkala tátovi, „jezdil z fronty domů, jenom když měl dovolenku nebo služební cestu. Asi při tom cestování vídal zlé věci. No, na východě a všude. Na to není slov. Achachach.“

Její fotoateliér musel tehdy být jinde, sice taky na Küdammu, ale blíž k Hafensee.

O tom tátovi vyprávěla dlouhou stору a my s Patem jsme poslouchali: „Když se blížil konec, vybombardovali nás. Štěstí, že můj Hans byl pryč na frontě a měl Leiku a Hasselblad s sebou. Jinak nezbylo zholo nic. Všecko na padř a spálený, zatímco já dole ve sklepě... Celý archiv na škvarky. Z lamp leda šrot. Zbyl, nevím proč, jedině Box. Byl trošku ožehnutej, obzvlášť kožený pouzdro, ve kterým dřív vazel.“

A pak ještě dodala: „Můj Box dělá obrázky, jaký neexistují. A vidí věci, který tu předtím nebyly. Nebo ukazuje

můj Box. To se s ním muselo stát při tom požáru. Od té doby vyvádí takový bláznivý kousky.“

Někdy prohodila: „Tak je to, děti, když někdo zbude. Jenom tu tak postává a už nefunguje jaksepatri.“

Nikdy jsme vlastně nevěděli, kdo už jaksepatri nefunguje. Jestli ona, nebo Box, nebo oba.

Co se stalo s Hasselbladem a Leikou, vím od táty, který si to vyslechl několikrát: „Ty můj Hans zachránil z války, protože jako voják nikdy nestřílel, ale všude na frontě byl jenom fotograf. S tím se vrátil domů. Měl i nepoužitý film, plný ruksak. Ty pak byly hned po válce naším kapitálem. Mohli jsme s tím okamžitě začít, jakmile bylo jasné: teď je mír, konečně.“

Zpočátku Hans fotografoval Amíky, taky jednoho anglického plukovníka.

Pak přišel dokonce francouzský generál. Ten zaplatil flaškou koňaku.

A jednou prý vyšlapali nahoru tři Rusové z okupačních jednotek. No ano! Přinesli vodku.

Amíci přicházeli s cigaretami.

A od Tomíků dostávali čaj a corned beef.

A jednou, když jsme byli u toho, řekla Maruška: „Ne, děti, Boxem jsme okupační vojáky nikdy nefotli. Hans je bral jenom Leikou a někdy taky Hasselbladem. Box byl pro něj něco jako vzpomínka na dřívější časy, když nám oběma ještě bývalo veselo, mýmu Hansovi a mně. Kromě toho — ale to už víte — Box nefunguje jaksepatri.“ Jenom když se brácha, myslím Jorsche — pořád mu ještě říkám brácha — nedal odbyť...

Logicky, protože jsem se chtěl dozvědět, oč kráčí...

...a zeptal se: „Co to znamená, že Box nefunguje jaksepatri?“, slibovala: „Jednou vám ukážu, co pojde z toho, když jeden zbude, nefunguje už jaksepatri a vidí věci, který neexistují nebo ještě neexistují. Kromě toho jste na to ještě moc malí a moc oprsklí a stejně neuvě-

Musel jsem surfovat dlouho. V okně se mi sice častěji objevovalo jméno té prokleté lodi, ale nic nového nebo definitivně uzavírajícího. Potom však ulehlo hůř, než jsem se obával. Pod zvláštní adresou se v němčině a angličtině prezentovala webová stránka, která se jako www.kameradschaft-konrad-pokriefke.de brala za něco, jehož postoj a myšlenky jsou příkladné, a jež proto nenáviděný systém uvrhl do žaláře. „My v tebe věříme, čekáme na tebe, následujeme tě...“ Atakďále atakďál. Neprěstane to. Nikdy to neprěstane.

4

Gün
mk.
16.
čení
mec
a v
škol
Sku
ce
cho
195
svě
pro
19
a
orl
(19
AL
(15
se
(D
ko
re
In
g
d
c
b
z
l
v
C

prázdný, psal jsem sice ještě vlastní rukou, ale byl jsem již jen nástrojem a ve vleku svých postav, zejména jedné, která se — nevím proč — jmenovala Oskar. Dokážu vůbec říci málo o tom, jak něco vzniklo a vzniká; ledaže bych lhal...

A když jsem v říjnu téhož roku podnikl cestu z Paříže přes Mnichov do jakéhosi bavorského či švábského hnízda jménem Großholzleute, abych tam před shromážděnou skupinou 47 přečetl kapitoly *Prostorná sukně* a *Fortuna Sever*, byla autorovi přibližně hotového románu přiznána cena Skupiny. Sešlo se čtyři tisíce pět set marek, jež spontánně věnovali nakladatelé: mé první velké peníze, které mi pomohly, abych v křidu ještě jednou všechno natukal na olivette, takřkajíc na čisto.

Kromě toho nám peníze z ceny vynesly elegantní gramofon firmy Braun, nazývaný „Sněhurčina rakev“, který jsem koupil v Mnichově po prvním čtení v rozhlase a přivezl do Paříže a na němž jsme si hráli, stále znova, Stravinského *Svěcení, jara* a Bartókova *Modrovouse*. Teď jsme již nebyli chudí, mohli jsme si kupovat telecí játra a gramofonové desky.

V Paříži jsme, Anna a já, tančili v otevřeném i těsném držení. V Paříži jsme byli šťastni a netušili, jak dlouho ještě. V Paříži se de Gaulle dostal k moci a já se naučil bát pendrekového násilí francouzské policie. V Paříži jsem se vůčihledně politizoval. V Paříži se mi před tekoucí stěnou usadilo v plících několik tuberkulomů, které byly vyléčeny teprve v Berlíně. V Paříži mi dvojčata utíkala na avenue d'Italie každé jiným směrem, takže jsem nevěděl, za kterým dřív. V Paříži nebylo Paulu Celanovi pomoci. V Paříži jsme zanedlouho neměli stání.

A když na podzim padesát devět vyšel román *Plechový bubínek* v prvním vydání, jeli jsme s Annou z Paříže na Frankfurtský knižní veletrh, kde jsme tančili až do rána.

A když jsme následujícího roku nechali Paříž za sebou a v Berlíně si znovu, nyní jako rodina, našli byt v polovičném zřícenině, začal jsem v Karlsbader StraÙe, kde mi připadl jeden z pěti pokojů, okamžitě zase kreslit a psát, protože jsem se s olivettkou, svým svatebním darem, již v Paříži odrazil k něčemu novému...

Tak jsem nadále žil od stránky ke stránce a mezi jednou a druhou knihou. Přitom jsem uvnitř zůstával bohatý postavami. Ale na toto vyprávění chybí cibule a chuť.

Stejně jako s tím nanebevzetím.
 Ale co se vidí ve snu, může se přesto stát doopravdy...
 Vy jste absolutně posedlí katastrofama.
 ...takže budeme, pokud vůbec, jako v době kamenné...
 A kam se poděl Box?
 Tak řekni, Pavlíku, co se stalo s Maruščiným Boxem?
 A kde jsou ty boty?
 Kdo má Box?
 Ty snad?
 Taddel by rád věděl, co se později, když Maruška umřela, stalo s jejími věcmi...
 ...nebo kdo co podědil, když se — to je jenom představa — za přispění silného poryvu víchřice, jak to údajně zahlí nás Pavlík, prostě vznesla a od té doby je pryč...
 ...a teď u svého Hanse v nebi...
 ...nebo v pekle!
 To by jí bylo šumafuk. Hlavně že u Hanse.
 Vaše Kamila říká: Co po Marušce zbylo — myslím čistě z hlediska pozůstalosti —, to zkasíroval stát, protože odmítala udělat něco jako poslední pořízení...
 Takže je všechno fuč: Leica, Hasselblad, a co ještě měla? Ale Box snad ne!
 Ten byl stejně jenom šrot...
 Tak řekni, Pavlíku, jestli jsi ty...
 Je to v pořádku, jestli je u tebe, když jsi profesionální fotograf a určitě...
 Skutečně by bylo okay, kdybys...
 Nic neřeknu. Stejně mi nikdo nevěří.
 Vsadím se, že tu bedýnku uklidil do bezpečí, třeba ji ukryl někde v Brazílii...
 Je to tak, Pavlíku?
 Určitě jsi chtěl v deštném pralese fotografovat Maruščiným Boxem poslední Indiány a stromy, co ještě zbyly.
 Takže kam se poděl?
 Noano, kam, kručinál?
 Přestaňte už konečně.

[170]

Pavlík jistě ví, proč se ani slůvkem...
 Každý má nějaké tajnosti.
 Vždyť já vám taky neříkám všechno.
 Nikdo neříká všechno.
 A náš tatínek teprve ne.

Kromě toho už nebyly k vyprávění žádné novinky z temné komory od té doby, co tu nebyla Maruška ani Box a všechno pak začalo být nudné a běželo už jen normálně. Takže by teď měl být konec.

Je konec.

Pro mě tak jako tak, protože musím, a to ihned, na kliniku... Mám noční službu stejně jako včera. To jsme měli pět porodů, všechny bez komplikací. Německého původu byla jen jedna maminka. Čtyři ostatní pocházely ze všech možných... Chci mimochodem těch pět kojenců vyfotit. Děláme to teď vždycky, po každém porodu... A to Boxem, který jsem si pořídila nedávno na bleším trhu... Nebyl vůbec levný, ale vypadá jako aparát vaší staré Marie. Je na něm dokonce nápis Agfa. Maminky mají určitě radost, když fotografuju jejich nemluvnata... Děláme to, protože něco takového je dobré pro vzpomínky, ale taky jako pro rodní asistentka, z čistě profesionálního hlediska, jak by řekla Lara, a protože se tak snad uvidí, co se z těch ne-mluvnat někdy později, mnohem později...

Takže to, brácho, vypni, jinak to poběží dál a dál, do nekonečna takhle dál...

...jelikož našemu tátovi vždycky ještě nějaká historka...
 ...protože jenom on, nikdy my...

On však už nemá vůbec co říct. Děti hledí dospěle a přisně. Ukazují na něj prstem. Otcí je odňato slovo. Hlasitě a s ozvěnou volají dcery, volají synové: „To jsou jen pohádky, pohádky...“ — „Ano,“ opáčí otec tiše, „ale jsou to vaše pohádky, které jsem vás nechal vyprávět.“

Vyměňují se rychlé pohledy. Půlvěty rozžvýkané, polýkané: ujišťování o lásce, ale i výtítky, ležící v zásobě již

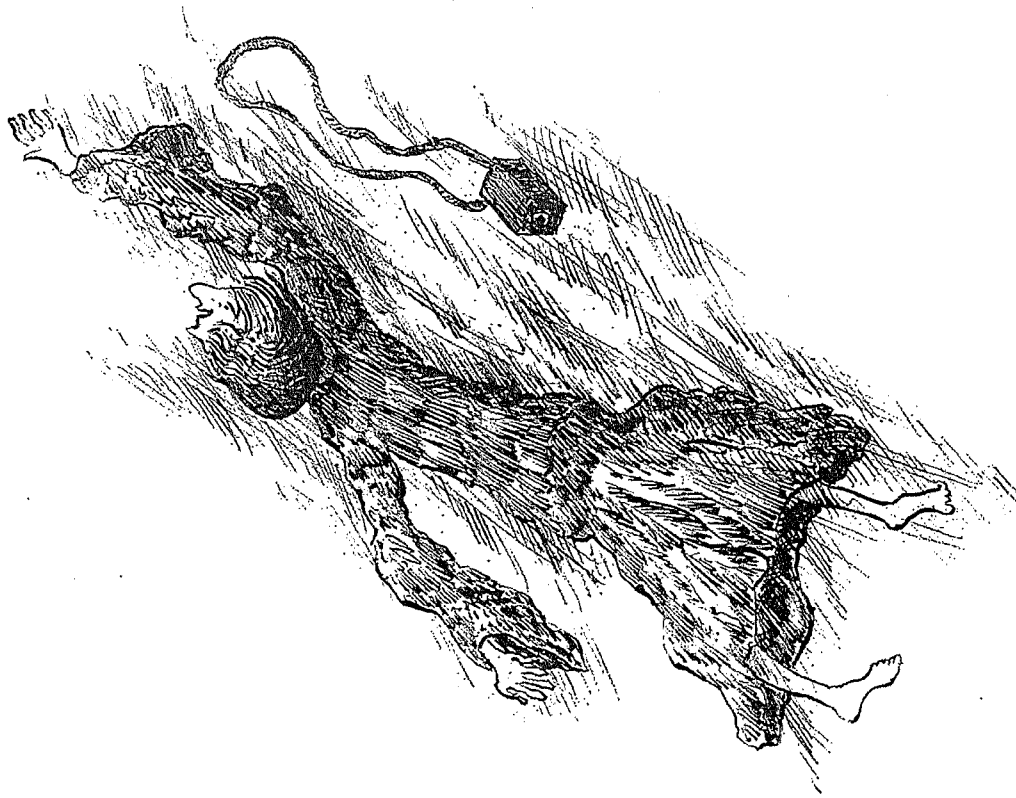
[171]

6.

Günter
 nik, dr
 16. říjn
 čení dr
 mečkat
 a v Dr
 skola
 Skuph
 ce 19
 chodit
 1959
 světo
 proz
 196
 drul
 logh
 den
 De
 te
 De
 ka
 me
 (E
 (V
 (U
 c
 c

delší dobu. Nemá již plattit to, co se prožívalo na fotografických momentkách. Děti se již jmenují, jak se správně jmenují. Otec se již sevrkává, chce se vypařit. Šeptem se již šíří podezření, že on, jedině on se stal Maruščiným dědicem a Box — stejně jako leccos jiného — schoval u sebe: na pozdější dobu, protože v něm stále ještě tiská něco, co je třeba odpracovat, dokud je ještě tady...

7

Günter Grass, německý autor, dramatik a výtvarník. 16. října 1927 v Gdm. Tm. druhá světová válka. Kde se vyučil mečkářem, kde se vyučil v Düsseldorfu výtvarníkem a v Düsseldorfu výtvarníkem. Skupiny 47 až do jejího zrušení. Proslavil se románem *Bambule* (1959), který byl přeložen do mnoha světových jazyků a získal Nobelovu cenu (1986) a Psi roly (1987) a třetí čas v logice, *Orlíček běže* (1988), *Den Tagelächler* (1988), *Der Butt* (1977), *Die Beute* (1979), *Kopfgeldjäger* (1980), *Deutscher Stier* (1981), *Die Rättin* (1982), *Unkenrufe* (1983), *Ein weites Feld* (1984), *Im Jahrhundert* (1985), *Kreuzgang* (1986), *Beim Hahnenkamm* (1987), *Präbely* (1988), *Gras* (1989), *Gras* (1990), *Gras* (1991), *Gras* (1992), *Gras* (1993), *Gras* (1994), *Gras* (1995), *Gras* (1996), *Gras* (1997), *Gras* (1998), *Gras* (1999), *Gras* (2000), *Gras* (2001), *Gras* (2002), *Gras* (2003), *Gras* (2004), *Gras* (2005), *Gras* (2006), *Gras* (2007), *Gras* (2008), *Gras* (2009), *Gras* (2010), *Gras* (2011), *Gras* (2012), *Gras* (2013), *Gras* (2014), *Gras* (2015), *Gras* (2016), *Gras* (2017), *Gras* (2018), *Gras* (2019), *Gras* (2020), *Gras* (2021), *Gras* (2022), *Gras* (2023), *Gras* (2024), *Gras* (2025).

Grass je nositel Nobelovy ceny za literaturu (1986).
Grass je nositel Nobelovy ceny za literaturu (1986).
Grass je nositel Nobelovy ceny za literaturu (1986).

PROSTORNÁ SUKNĚ

Dobrá tedy: jsem chovancem Léčebného a zaopatřovacího ústavu, můj ošetřovatel mě pozoruje, takřka mě nespouští z očí; neboť ve dveřích je špehyrka, a ošetřovatelovo oko má onu hnědou barvu, která mne, mo-drookého, nemůže prohlédnout.

Takže můj ošetřovatel naprosto nemůže být mým nepřite-lem. Oblíbil jsem si ho, vyprávím pozorovateli, když vejde ke mně do pokoje, události ze svého života, aby se se mnou navzdory překážející špehyrce seznámil. Zdá se, že tomu do-brákoví se mě vyprávění líbí, neboť sotva mu něco nařžu, začne mi na revanš ukazovat své nejnovější výtvory z uzlíků. Nechci mluvit o tom, jestli je umělcem. Výstava jeho kreací by nicmé-ně došla uznání v tisku, i pár kupců by přilákala. Používá obyčejných provázků, které po návštěvních hodinách posbírání v pokojích pacientů, rozmotá je a svazuje ve vrstevnatě chru-pavčitá strašidla, ta pak namočí do sádry, nechá ztuhnout a pak je napichá na pletací dráty upevněné do dřevěných soklítků.

Často si pohrává s myšlenkou provádět svá díla barevně. Rozmlouvám mu to, poukazuji na svou bíle nalakovanou kovovou postel a žádám ho, aby si tuto nejdokonalejší z postelí představil pestrě zmalovanou. Tu s hrůzou spráskne své ošet-řovatelské ruce, poněkud strnulým obličejem se pokusí vyjá-dřit všechnu myslitelnou hrůzu a vzdá se svých barevných plánů.

Má bílá kovová ústavní postel je tedy měřítkem. Pro mne je dokonce víc: je mým konečně dosaženým cílem, mou útěchou a mohla by být mou vírou, kdyby mi jen vedení ústavu dovolilo provést několik změn: rád bych dal zvýšit mřížoví postele, aby ke mně nikdo nemohl příliš blízko.

Jednou za týden přeruší návštěvní den mé ticho spředené mezi kovovými tyčkami. Pak přijdou ti, co mě chtějí zachránit, co je baví milovat mě, co by se rádi skrze mne naučili cenit, považovat si, poznat sebe sama. Jak jsou slepí, nervózní, jak jsou nevychovaní. Nůžičkami na nehty mi škrabou do bělosti-

daleko se rozklhající, z tisíců hlasů smíšený finální křik, který přicházel odevšad: z nitra klesajícího lodního trupu, z bortící se promenádní paluby, ze zaplavené sluneční paluby, z rychle mizející zádi i z dmoucí se vodní hladiny, na níž tisíce živých nebo mrtvých visely v plovacích ves-tách. Ze zpola zaplněných nebo přeplněných člunů, z hus-tě obsazených vorů, vyzvedávaných vlnami a propadají-cích se do vln, odevšad stoupal ten sborový křik, a pak se spolu s nečekaným a vzápětí udušeným zaryčením lodní sirény vystupňoval do děsivého dvojhlasu. Nikdy nesly-chaný, kolektivní závěrečný křik, o němž máma říkala a stále bude říkat: „Takovej křik už pak máš v uchu na věky věkův.“

Ticho, které přišlo potom, prý rušilo už jen moje kňou-rání. Jakmile mi ustříhli pupeční šňůru, ležel jsem tiše i já. Když kapitán jako svědek řádně zapsal čas katastrofy do palubního deníku, začala posádka torpédovky zase lo-vit z moře ty, kteří přežili.

Ale to všechno není pravda. Máma lže. Jsem si jist, že to nebylo na torpédovce Löwe, co jsem... Přesný čas totiž byl... Protože už když druhé torpédo... A při prvních bo-lestech žádná injekce od doktora Richtera, nýbrž hned porod... Hladký. Narozen na šikmé, ujíždějící pryč. Všechno bylo našikmo, když jsem... Jenom škoda, že doktor Richter neměl čas ještě taky na křestní list: naro-zen dne, na palubě lodi, s přesným časovým údajem, vy-plněným rukou... Opravdu, ne na nějaké torpédovce, ale na prokleté, po mučedníkoví pokřtěné, na vodu spuštěné, kdysi běloskvoucí, oblišené, přeplněné, válečně šedé, zasaže-tídní, třikrát zatracené, přeplněné, válečně šedé, zasaže-né, věčně se potápějící lodi — přesně tam jsem byl z polo-hy hlavou dolů našikmo přiveden na svět. A s čerstvě odstříženým kojencem, zavánutým do plenek a vlněné de-ky z lodní výstroje, pak máma, podpíraná doktorem Rich-terem a staniční sestrou Helgou, nastoupila do záchranné-ho člunu.

Ale ona nechce slehnouti na *Gustloffovi*. Vylhala si dva námořníky, kteří mi v kajutě strojného důstojníka od-stříhli pupeční šňůru. Pak to zase měl udělat doktor, kte-

řý ale v tu dobu ještě nebyl na torpédovce. Máma, která ji-nak všechno ví určitě, je v tom sama rozkolísaná a kromě „dvou mariášků“ a „středý doktora, kterej mi na *Gustloff-fovi* ještě píchl injekci,“ aktivizuje ještě dalšího porodní-ka: moji pupeční šňůru údajně přestříhl kapitán torpé-dovky Löwe Paul Prüfe.

Jelikož svoji verzi porodu, která je, jak uznávám, spíš vizí, nemohu doložit, držím se fakt zaznamenaných Hein-zem. Schönem, podle něhož byl doktor Richter torpédov-kou převzat po půlnoci. Teprve potom účinkoval při poro-du jiného dítěte. Jistě ale je, že lodní lékař z *Gustloff*a dodatečně vystavil můj rodný list, datovaný 30. ledna 1945, byť bez udání hodiny. K mému křestnímu jménu mi však dopomohl kapitánporučík Prüfe. Máma vzpomí-ná, jak trvala na tom, že se musím jmenovat Paul, „přes-ně jako kapitán torpédovky Löwe“, a příjmením, jak ji-nak, Pokriefke. Později mi kluci ve škole a v FDJ, ale i žurnalisté z okruhu mých známých říkali Pěpé; a své články jsem podepisoval P tečka P tečka.

Mimochoodem, ten chlapec, který se na torpédovce na-rodil dvě hodiny po mém příchodu na svět, tedy 31. led-na, dostal na přání své matky a s narážkou na spásnou loď jméno Leo.

O tom všem, o mém narození a osobách, které při něm na jedné nebo druhé lodi údajně pomáhaly, se na interne-tu žádné spory nevedly; na webové stránce mého syna se žádný Paul Pokriefke, ani ve zkratce jména, nevykytoval. Absolutní mlčení o všem, co se týkalo mne. Můj syn mě vytěšnil. Online jsem neexistoval. Ale další loď, která, do-provázena torpédovkou T 36, dorazila na místo neštěstí v okamžiku, kdy se *Gustloff* potopil, nebo několik minut poté, totiž těžký křižník *Admiral Hipper*, vyvolala mezi Konrádem a jeho odpůrcem, který si říkal David, hádku, jež se následně začala třepit do globálního prostoru.

Fakt je, že se *Hipper*, rovněž přečpaný uprchlíky a ra-něnými, jen nakrátko zastavil, pak se ale otočil, aby po-kračoval dál do cílového přístavu v Kielu. Zatímco se Konny vydával za námořního experta a hodnotil ponorko-vé nebezpečí signalizované doprovodnou lodí jako dosta-

Bylo jednou osm... Leč nyní jsou neodvolatelně dospělí, platí daně, jako Pat a Jorsch počítají šedivé vlasy, jako Lara budou, byť ne příliš brzy, babičkou, jako Jasper mají problémy s příliš nahuštěnými termíny, všech osm však přesto sedí u Leuy, která tentokrát — mezi dvěma divadelními vystoupeními — všechny pozvala: „Extrémně moc času nezbyvá, pokud to chceme stihnout do poloviny října.“

„A pak taky má všechno běžet podle režie našeho papá. On si nás prostě vymýšlí!“ zvolá Nana.

„A mně vkládá do úst slova, která absolutně nejsou moje,“ stěžuje si Taddel.

Téměř to vypadá, jako by se někteří sourozenci chtěli vzepřít — Pat mluví o bojkotu —, ale pak řekne Jorsch: „Nechte staroušce...“ a Pavlík slibuje „totálně uhnuté příběhy z temné komory“.

Lenin kreuzberský podnámem se nachází ve čtvrtém patře renovovaného starého domu. Předpokládá se, že půjde o Jaspera, Pavlíka a Taddela, přesto však dorazili zdaleka i Lara a Pat. Nana si vzala volno, poněvadž, jak říká, „je pokaždé hezké poslouchat samé staré příběhy, při nichž bych bývala byla hrozně ráda i já“. Jorsch se hned vytasí s novými pochybami. Vyzbrojen technickými detaily zpočívá v Box. „Zmateční je na tom všem, že stará Marie zřejmě nepoužívala daleko kvalitnější Agfa Speciál, ale — jsem si jistý — nafotila všechny ty věci nejprimitivnějším ze všech aparátů, totiž takzvaným Preis Boxem. Jmenoval

70

Günter C
mik. dra
16. října
čeni dru
mecku.
a v Dii
škou v
Skupin
ce 199
chopí
1959).
světov
prózy
1961
druh
logie
dem
Der
le (I
Deu
kan
me
(Ei
(M
(In
cil
20
B
v
z
b
7
1

„Proč teprve teď?“ řekl někdo, kdo nejsem já. Protože mi máma pořád... Protože jsem jako tenkrát, když se nad hladinou vznášel ten křík, chtěl křičet, ale nemohl... Protože pravda potřebuje sotva víc než tři řádky... Protože teprve teď...

Slova se mnou ještě mají potíže. Někdo, kdo nemá rád výmluvy, na mě pořád dotírá s mým povoláním. Že jsem už jako mladý zajíc, když jsem dělal volontéra u jedněch Springerových novin, sypal slova z rukávu, brzy potom jsem šikovně vybral zatačku, později si za Tageszeitung rozmáchně přisazoval proti Springerovi, pak se zestručňoval v žoldu zpravodajských agentur a dlouhá léta na volné noze zhuňoval do článků všechnu tu řezanku, co lítala od nože: Denné novinky. Novinky dne.

Může být, řekl jsem. Ale našinec se nic jiného nenaučil. Když teď musím začít prověřovat sám sebe, vepíše se všechno, co se mi nepovedlo, do záhuby jedné lodi, protože že totiž, protože máma tehdy s velkým břichem, protože jsem naživu jenom náhodou.

A už jsem zase komusi k službám, můžu ale prozatím odhlédnout od té trošky vlastního Já, protože tahle historie začala dávno přede mnou, před víc než sto lety, totiž v meklenburském rezidenčním městě Schwerinu, které se rozkládá mezi sedmi jezery, na pohlednicích je k poznání podle Schelfstadtu a zámku s mnoha věžemi a přestálo navenek ve zdraví mnoho válek.

Zpočátku jsem nevěřil, že by takové dějinami dávno odepsané provinční hmízdo mohlo přilákat někoho kromě turistů, ale pak se výchozí místo mé story náhle aktualizovalo na internetu. Jakýsi anonym mi dodával osobní

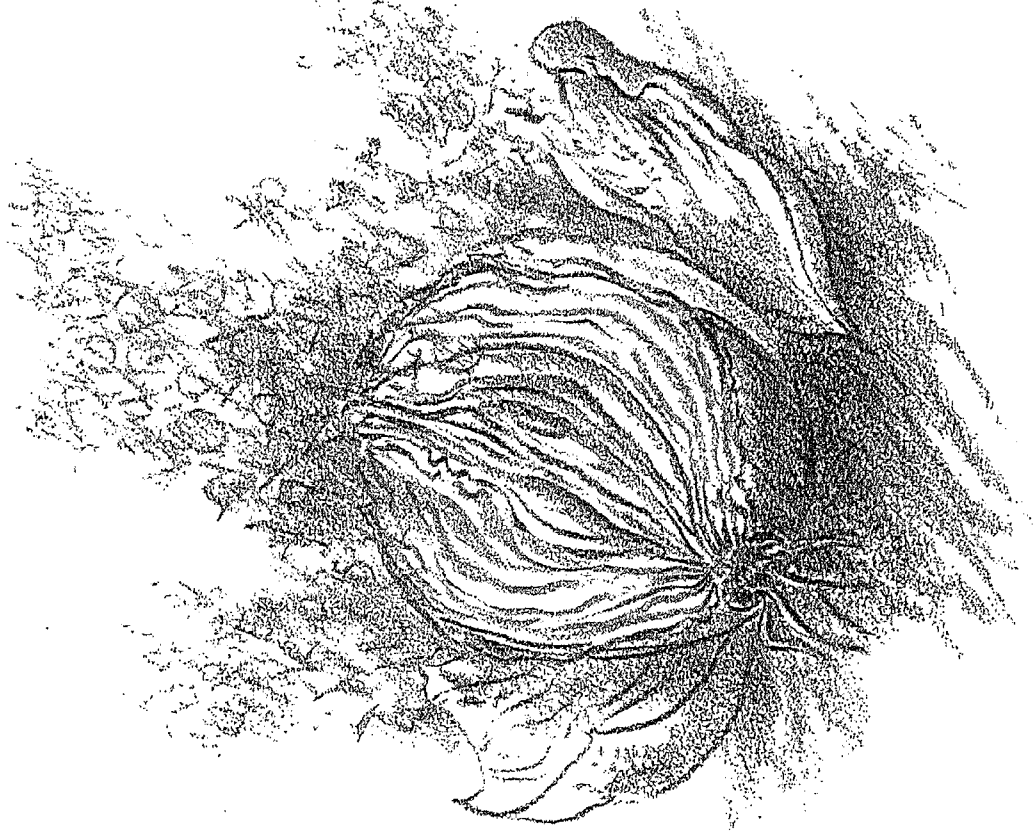
SLUPKY POD SLUPKOU

Dnes stejně jako před lety láká pokušení skrýt se za třetí osobu: Když mu bylo příbližně dvanáct, ale stále ještě rád a s láskou vysedával na mamincině klíně, něco začalo a skončilo. Dá se však to, co se rozbíhalo a co dobíhalo, tak přesně určit? Pokud jde o mne, dá.

Mé dětství skončilo na malém území, když tam, kde jsem vyrůstal, na několika místech současně vypukla válka. Začala nepřeslechnutelně, dělostřeleckou salvou z jedné válečné lodi a přeletem hloubkových stíhaček nad přístavní čtvrtí Neufahrwasser, naproti níž ležela polská vojenská základna Westerplatte, z větší vzdálenosti pak cílenou palbou dvou průzkumných obrněných vozů při boji o Polskou poštu v gdaňském Starém Městě a zblízka hlášením v našem rádiu, takzvaném lidovém přijímači, které stávalo v obývacím pokoji na příbormíku: v přízemním bytě, nacházejícím se v třípatrovém činžovním domě na langfuhrském Labeswegu, byl železnými slovy vyhlášen konec mých dětských let.

Dokonce i hodinový čas chtěl být nezapomenutelný. Od toho okamžiku na letišti Svobodného státu, poblíž čokoládovny Baltic, nevládl pouze civilní provoz. Při pohledu z výkřů činžáku stoupal nad svobodným přístavem černavý kouř, obnovující se při pokračujících náletech a za lehkého větru ze severozápadu.

Ale když se chci rozpomenout na vzdálené dunění děl lodi *Schleswig-Holstein*, která už vlastně jako veterán bitvy u Skagerraku dosloužila a hodila se jen jako školní loď pro kadety, nebo na odstupňované burácení letadel, kterým

CO SE ZAPOUZDRÍLO

Jedno slovo vyvolává druhé. Dluhy a vina — *Schulden* a *Schuld*. Dvě slova, tak vzájemně blízka, tak pevně zakořeněná v živné půdě německého jazyka, avšak to první se dá vyřídit splácením — byť jen po malých částkách, jak to dělali dlužní zákazníci mé matky; ale vina, prokazatelná i zastřená nebo jen předpokládaná, zůstává. Neustále tiská, a dokonce i na cestách do Nidké už nám drží místo. Odříkává svůj veršik, nebojí se opakování, na nějaký čas se milostivě nechá zapomenout a přezimuje ve snech. Zůstává jako sedlina, nedá se vyčistit jako skvrna, vylízat jako kaluž. Odmalička se naučila hledat útočiště v ulité ucha při zpovědi, jako promlčená nebo dávno odpuštěná se zmenšovat a zmenšovat až na nůžku, a přesto se posléze, když se cibule slupku za slupkou scvrkla, objeví trvale vepsaná do nejposlednějších vrstev: jednou tiskacími písmy, jednou jako vedlejší věta nebo poznámka pod čarou, jednou zřetelně čitelná, pak zase v hieroglyfech, jež lze, pokud vůbec, rozluštit jen s námahou. Mně platí čitelně stručný nápis: Mlčel jsem.

Poněvadž ale mlčelo tolik jiných, zůstává velké pokušení zcela a úplně odhlédnout od svého vlastního selhání a náhradou obžalovat všeobecnou vinu, nebo mluvit o sobě jen nepřímě, ve třetí osobě: On byl, viděl, dělal, říkal, mlčel... A to dovnitř, do sebe, kde je hodné místa pro hry na schovávanou.

V okamžiku, kdy jako ducha vyvolám toho někdejšího chlapce, jímž jsem byl ve třinácti letech, když ho začnu přísně vyslýchat a jsem v pokušení soudit ho — pokud

1025 2 1

113

nechává chladným —, spatřím klacka středního vzrůstu v krátkých kalhotách a podkolenkách, který neustále dělá grimasy. Uhýbá mi, nechce být posuzován, odsouzen. Unikne na maminičin klín. Volá: „Vždyť jsem byl jenom děcko, pouhé děcko...“

Snažím se ho uklidnit, prosím ho, aby mi pomohl při loupání cibule, ale on odmítá vypovídat, nechce se nechat vykořisťovat jako můj raný autoportrét. Upírá mi právo, abych ho, jak říká, „péroval“, navíc takhle „svrchu“.

Teď přimhouří oči jako čárky, stiskne a zkriví rty, stáhne ústa do neklidné šikmé linie, pracuje na své grimase a přítom sedí nad knihami, je mimo, nedostizitelný.

Vidím ho číst. To, jenom to dělá vytrvale. Zacpává si přítom obě uši ukazováčky, aby se v těsném bytě obrnil proti veselému povykávání sestřičky. Ta si teď prozpěvuje, přistoupí blíž. On musí dávat pozor, protože by mu ráda zaklapla knihu, chce si s ním hrát, stále jen hrát, je takové malé tornádo. Je mu milá jen v jistém odstupu.

Knihy pro něj odmalička představovaly škvíru v plotě, únikovou cestu do jiných světů. Vidím ho však, jak dělá grimasy, i když nedělá nic, jenom zevljuje mezi kusy nábytku v obývacím pokoji, a vypadá při tom tak nepřítomně, že na něj matka musí zavolat: „Kde už zas seš? Co si zas vymejšíš?“

Ale kde jsem to býval, když jsem přítomnost jen předstíral? Do jakých vzdálených končin ten šklíbící se chlapec puťoval, neopouštěje obývací pokoj nebo školní třídu? Jakým směrem odvínoval svou nit?

Zpravidla jsem cestoval zpátky časem, nenasytně lačný po vnitřnostech dějin zbrocených krví a zblázněný do nejtemnějšího středověku nebo do barokní válečné epizody, jež trvala třicet let.

Takto chlapci, jež je třeba oslovovat mým jménem, ubíhaly dny podle jeho přání jako sled výstupů v měnících se kostýmech. Odjakživa jsem chtěl být někdo jiný a někde jinde, jako onen „Stálejiný“, s nímž jsem se o několik let později, když jsem se ponořil do lidového vydání *Stimplit-cissima*, ke konci knihy setkal: byla to přízračná, a přece přitažlivá postava, jež dovolovala vyklouznout z baňatých nahavíc mušketéra rovnou do chlumnaté křivky novostevníka

Přítomnou dobu s Vůdcovými projevy, bleskovými válkami, ponorkovými hrdiny, leteckými esy, dekorovanými vysokými rády, jsem sice znal i s vojenskými detaily, jako když bičem mrská — mé zeměpisné znalosti se rozšířily až do černohorských kopců, až na řecká souostroví a od léta jedenačtyřicet s postupující frontou až do Smolenska, Kyjeva a k Ladožskému jezeru —, ale současně jsem se pohyboval v zástupu křížáků vinoucím se jako červen směrem k Jeruzalému, byl jsem zbrojnošem císaře Barbarossa, jako člen řádu Německých rytířů jsem kolem sebe sekal při pronásledování dávných Prusů, byl jsem papežem exkomunikován, patřil jsem ke Konradinově družině a s tímto posledním Štaufem jsem bez reptání i zahynul.

Byl jsem slepý vůči pomalu každodennímu bezpráví v blízkém okolí města — mezi Vísloou a zálivem, jen přes dvě vesnice od nickelswaldské školy v přírodě, patřící ke Conradinu, rostl a rostl koncentrační tábor Stutthof —, pobořovaly mě jediné zločiny vlády papeženců a mučitelské praktiky inkvizice. Jestliže jsem na jedné straně zručně ovládal kléště, rozžhavená železa a palečnice, viděl jsem se na druhé straně jako mstitel upálených čarodějek a kacířů. Moje nenávisť mířila proti Řehoři IX. a dalším papežům. V západopruském zázemí byli vyháněni polští sedláci s ženami a dětmi ze svých statků; já zůstával vazalem Fridricha II., jež v Apulii usidloval sobě věrné Saracény a rozmlouval se svými sokoly arabsky.

Ve zpětném pohledu to vypadá, jako by se šklíbícímu se gymnazistovi podařilo přesunout svůj smysl pro spravedlnost, živěný knihami, do středověkých ústupových pozic. Snad proto se mohl můj první, široce rozvířený spisovatelský pokus odehrávat daleko od deportace zbyvajících gdaňských Židů z ghetto v Mausegasse do koncentračního tábora Terezín a stranou všech obchvatných bitev léta jedenačtyřicet; uprostřed třináctého století se měla spřádat dějová osnova tak odlehklá, jak si jen bylo možno vymyslet.

V novinách pro žactvo *Hilf mit!* byla vyhlášena soutěž. Slibovaly se tam ceny za vyprávění v próze sepsané mladistvou rukou.

15

klesat a ve střemhlavém letu zasahovala cíl bombami uvolněnými v poslední chvíli, pak vyvstává otázka: Proč se vůbec rozpomínat na dětství a jeho tak nezpochybnitelně datovaný konec, když všechno, co se mi od prvních a pak druhých zubů přihodilo, se včetně začátku školní docházky, hry v kuličky a odřených kolen, nejranějších zpodobněných tajemství a pozdějšího trápení s vírou už dávno proměnilo v kupu poznámek patřících od jisté doby k postavě, která, jakmile se ocitla na papíře, nechtěla růst, zpěvem tříštila sklo v jakékoli užité podobě, měla po ruce dvě dřevěné paličky a díky svému plechovému bubínku si udělala jméno, jež pak existovalo, použitelné k citování, mezi knižními deskami a chce být nesmrtelné v nevim kolika jazycích?

Protože to i ono je třeba doplnit. Protože něco by mohlo prostoroce a nápadně chybět. Protože když už někdo spadl do studny: mé teprve potom poklopem zakryté díry, můj nezbrzditelný růst, moje jazykové obcování se ztracenými předměty. A budíž uveden i tento důvod: protože chci mít poslední slovo.

Vzpomínání si líbuje v dětské hře na schovávanou. Zalézá do skrytí. Má sklon k líčení na růžovo a rádo přikrašluje, často bez nutné příčiny. Odporuje paměti, která se tváří pedantsky a hašteří se o svou pravdu.

Když se na vzpomínání dotírá otázkami, podobá se cibuli, která by se ráda loupala, aby vyšlo najevo vše, co je písmeno za písmenem čitelné: je to zřídka kdy jednoznačné, často zašifrované zrcadlovým písmem nebo jinak.

Pod první, ještě suše šustící slupkou se nachází další, jež hned po sloupnutí vlhce obnaží třetí, pod níž čeká a ševělí čtvrtá, pátá. A každá další pořádku slova, jež byla příliš dlouho obcházena, i zašmodrchané znaky, jako kdyby se nějaký tajník od mládí, když cibule teprve klíčila, snažil sám sebe zašifrovat.

Tu se již probouzí čtířádost: tyhle klíkyháky je třeba přechíst, onen kód rozlousknout. Již je vyvráceno, co chce v každém případě trvat na pravdě, neboť nejtrvalejší část vzpomínky se často vyklubá ze lži nebo jejího malého sourozence, švindlování; zapsána zní věrohodně a napařuje

tovaná lepenková střecha kůlny na zadním dvoře našeho činžáku, tetelící se pod červencovým sluncem, voněla za bezvětrí po sladových bonbonech...

Odpínací límeček mé učitelky na obecné škole, slečný Spollenhauerové, byl z celuloidu a tak těsný, že se jí krábatil krk...

Dívčí mašle jako vrtule, v neděli na sopojském přístavním můstku, když kapela pořádkové policie vyhrávala veselé melodie...

Můj první hřib pravák...

Když jsme jako školáci měli vedřiny...

Když jsem měl zase zánět mandlí...

Když jsem spolkl otázku a pak další...

Cibule má hodně slupek. Existuje v množném čísle. Při loupání se obnovuje. Posekaná na drobno vhlání slzy do očí. Teprve při loupání mluví pravdu. To, co se událo před koncem a po konci mého dětství, klepe na dveře fakty, a proběhlo to huř, než bylo zamýšleno, chce být vyprávěno hned tak, hned onak a svádí k vylhaným příběhům.

Když za trvajících krásného počasí pozdního léta vypukla v Gdaňsku a okolí válka, a nedlouho poté, co polští obránci Westerplatte po sedmídenném odporu kapitulovali, jsem v přístavním předměstí Neufahrwasser, kam se tramvaj dala dojet v krátkém čase přes Saspe a Brösen, sbíral střepiny z bomb a granátů, které v období, kdy válka zdánlivě pozůstávala jen ze zvláštních hlášení v rádtu, onen chlapec, jímž jsem byl zřejmě já, vyměňoval za poštovní známky, barevné obrázky z cigaretových krabiček, rozpadávající se i zbrusu nové knížky, mezi nimiž za Cestu pouští Gobi od Svena Hedina, a za nevím co ještě.

Kdo se rozpomíná nepřesně, dojde někdy přesto k pravdě o délku zápalky blíže, byť i křivolakými cestami.

To, o co se rozdírají mé vzpomínky, na čem se někdy natluče koleno nebo co vyvolá pachutí ošklivosti, jsou většínou předměty: Kachlová kamna... Bidlo na klepání kobereců ve dvorcích za domy... Záchod v mezipatře... Kufr na půdě... Kousek jantaru, velký jako holubí vejce...

Komu se hmatatelně uchovala maminčina jehlice do vla-

rozích nebo zvláštní směnná hodnota různě rozeklaných střepein z granátů a bomb, toho napadají — třeba jen jako zábavná výmluva — příběhy, v nichž se vše odehrává skutečněji než v životě.

Obrázky, jež jsem jako dítě a pak jako výrostek plně sbíral, se dostaly za bony přibalené do krabiček, z nichž matka po zavření krámu vyklepávala cigarety. Těmto podílníkům své uměřené neřesti, již každý večer holdovala při skleničce cointreau, říkala „retky“. Když měla náladu, dávaly se jí vznášivé prstěnky kouře.

Obrázky, po nichž jsem toužil, představovaly v barvách mistrovská díla evropského malířství. Tak jsem se záhy naučil nesprávně vyslovovat jména umělců jako Giorgione, Mantegna, Botticelli, Ghirlandaio a Caravaggio. Nahá masitá záda ležící ženy, již okřídlený chlapec nastavuje zrcadlo, byla pro mě od dětských let spojena se jménem malíře Velázquez. Ze *Zpívajících andělů* Jana van Eycka se vryl především profil nejzadnějšího anděla; byl bych měl rád kadefavé vlasy jako on nebo jako Albrecht Dürer. K jeho autoportrétu, který visí v Praze, bylo možno klást otázky: Proč se Mistr namaloval v rukavičkách? Proč je jeho roztodivná čepice a dolní část pravého nabíraného rukávu tak nápadně pruhovaná? Co mu dává takovou sebestjototu? A proč je jeho věk — je mu teprve šestadvacet — napsán pod namalovaným okenním parapětem?

Dnes vím, že tyto překrásné reprodukcce a — na objednávku — čtvercová alba dodávala za bony jistá zprostředkovatelna cigaretových obrázků v Hamburku—Bahrenfeldu. Od té doby, co mám díky svému líbeckému galeristovi, provozujícímu v Königstraße antikvariát, všechna tři alba opět po ruce, je jisté, že svazek Renaissance, vydaný v osmatřicátém roce, dosáhl nákladu čtyř set padesáti tisíc výtisků.

Obraceje list za listem, vidím se, jak nalepuji obrázky u stolu v obývacím pokoji. Tentokrát to jsou pozdně gotické, mezi nimi *Pokušení sv. Antonína* od Hieronyma Bosche; on sám mezi polidštěnou zvířecí havětí. Když ze žluté tuby Uhu vyprýstí lepidlo, začíná skoro slavnostní fúkon

Možná, že tehdy mnoho sběratelů nezřízeně upjatých na umění nadměrně kouřilo. Já jsem ovšem profitoval ze všech těch kuřáků, pro něž bony neměly žádnou cenu. Stále víc obrázků, nasbíraných, vyměňených a nalepených, tvořilo můj majetek, s nímž jsem zacházel dětsky, později s cítěm: například Parmigianinova vytáhlá Madona, jejíž hlava, pučící na dlouhém krku, převyšuje sloup tyčící se v pozadí k nebi, dovolovala dvanáctiletému hochovi, aby se coby anděl vroucně lísal k jejímu pravému kolenu.

Žil jsem v obrazech. A poněvadž syn tak vytrvale usiloval o úplnost, přispívala matka nejen výtěžkem své spíše umírněné konzumace — kouřila nábožně orientky se zlatým náustkem —, nýbrž také bony, jež jí přes pult tu a tam přistrčil zákazník, který jí byl nakloněn a kterému bylo umění fuk. Někdy synovi přivezl kyžené bony otec, když z našeho koloniálu vyřázel, jak se říkalo, za obchodem. Také tovaryši mého dědečka truhláře plně kouřili k mému prospěchu. Alba plná prázdných políček mezi učené výtvarní texty jsem možná dostával k Vánocům nebo narozeninám.

Nakonec jsem jako poklad choval všechna tři: modré, v němž bylo vylepeno malířství gotiky a rané renesance; červené, jež mi předvádělo malířství renesance; zlatožluté, v němž nebyly obrazy baroka sebrány v plném počtu. K mému zármutku zůstávala nepolepena místa, na něž si činili nárok Rubens a van Dyck. Dodávky vázly. Po začátku války nastal odliv bonového požehnání. Z civilních kuřáků se stali vojáci, kteří své Juno nebo R6 hulili daleko od domova. Jeden z mých nejspolehlivějších dodavatelů, kočár z Akciového pivovaru, padl při bojích o pevnost Modlin.

Do oběhu přicházely také jiné série: zvířata, květiny, slavné obrazy německých dějů a nalíčené tváře oblíbených filmových herců.

Navíc se od počátku války přidělovaly každé domácnosti potravinové lístky; a zvláštními ústřížky byla dávkována i spotřeba tabákových výrobků. Jelikož jsem své kunsthistorické vzdělání nashromáždil za pomoci cigaretové firmy Reemtsma již v dobách předválečných, nezasáhl mě řízený nedostatek přesprážíš. Řada mezer se dala dodatečně zanahit. *Podarilo se mi nenáštěhod Raffaelovi darovat*

Kdo je z profese nucen po dlouhá léta vykořisťovat sám sebe, stává se zpracovatelem zbytků. Mnoho toho nezbylo. To, co se díky dosažitelným pomůckám dalo ztvárnit, přetvarovat, nakonec vyprávit ve skocích dopředu, pak zase zpět, to vše polykala a v kaskádách slov vyměšovala všežravá monstra románů. Po lyrické výměně látkové následovala epická. Po takovém množství exkrementů — vše zaknihováno — začala klíčit naděje, že je člověk konečně do čista vymeteným, do prázdna vypsaným prostorem.

A přesto zůstaly zbytky, jež ušetřila náhoda: třeba průkaz datovaný na zimní semestr čtyřicet osm až čtyřicet devět. Orazítkovala jej Státní akademie umění Düsseldorf. Leží tu zohýbaný, rozpadající se, odraný, na něm jako pasová fotografie normalizovaného formátu podobenka mladého muže, jehož hnědé oči a tmavé vlasy vyvolávají domněnku o jižním původu, spíš balkánském než italském. Musel si vzít měšťanskou kravatu, zdá se však být v oné základní náladě, která byla nedlouho po válce v módě jako existencialismus a v neorealistickejších filmech určovala gestiku i mimiku; takto, Bohem opuštěný, zasmušilý a omezen sám na sebe, hledí do objektivu.

Není pochyb, písemné osobní údaje a vlastnoruční, podřádkové tahy zdůrazňující podpis potvrzují to, co se dalo tušit: tento mně cizí bubák jsem já coby student umění v prvním semestru. Kravata by mohla pocházet z bedny s darovaným šatstvem, již spravoval charitativně činný páter Fulgentius. Byla uvázána speciálně pro rychlé odbavení v provozovně jménem Fotomaton. Vidím, že jsem hladce oholen, vlasy korektně učešány na pěšinku; celkem

